

КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА ДЕРЖАВНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ**COLLABORATION AS A THREAT TO UKRAINE'S NATIONAL SECURITY**

**Тарасенко О.С., д.ю.н., професор,
заслужений юрист України, проректор
Національна академія внутрішніх справ**

У статті доведено, що колабораційна діяльність становить ланцюг взаємопов'язаних дій, до вчинення яких фактично провокує (схиляє) країна-агресор, використовуючи непрямі важелі впливу. Поступово особу – громадянина України, який залишився на окупованих територіях, «затягують» до злочинного процесу «приєднання територій до РФ», кожною дією створюючи (забезпечуючи) цей процес. Зазначено, що процес окупації України передбачає дві основні частини: безпосередньо бойові дії щодо захоплення території та адаптацію закладів освіти органів місцевої влади, інших органів та установ, які беруть участь у забезпеченні життєдіяльності населення, суб'єктів господарювання до положень російського законодавства. Саме цю частину забезпечують своїми діями колаборанти, тобто особи, які вчиняють колабораційні дії. Схарактеризовано форми пропагандистської колабораційної поведінки (пропаганда політики держави-агресора в закладах освіти, здійснення інформаційної діяльності в співпраці з державою-агресором, розповсюдження інформації необхідності підтримання її дій тощо). Доведено, що мілітаристський колабораціонізм передусім виявляється у формі участі в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях держави-агресора, вербуванні й наборі учасників для них, забезпеченні матеріальними ресурсами, наданні збройним формуванням держави-агресора допомоги у веденні бойових дій проти ЗСУ тощо. Зауважено, що політичний колабораціонізм передбачає такі форми, як участь у роботі незаконних органів влади, створених на тимчасово окупованій території, участь в органах, що проводять незаконні вибори, референдумах, публічні заклики до підтримання рішень та/або дій окупаційної адміністрації держави-агресора, добровільне зайняття будь-якої посади в незаконних органах влади тощо. Визначено основні форми економіко-господарського та культурно-просвітницького колабораціонізму. Сформульовано висновок, що колабораційна діяльність – це кримінально каране добровільне співробітництво громадянина України з представниками країни-агресора, вчинюване у формі діяльності або бездіяльності в політико-пропагандистській, економіко-господарській, культурно-просвітницькій сферах, спрямоване на завдання шкоди державному суверенітету, територіальній цілісності та безпеці України.

Ключові слова: державна безпека, колабораційна діяльність, окупація, воєнний стан, колаборант, держава-агресор, злочинна поведінка.

The article proves that collaboration activity is a chain of interrelated actions, which are actually provoked (induced) by the aggressor country using indirect levers of influence. Gradually, a person - a citizen of Ukraine who remained in the occupied territories - is 'dragged' into the criminal process of 'joining the territories to the Russian Federation', creating (ensuring) this process with each action. It is noted that the process of occupation of Ukraine involves two main parts: direct hostilities to seize territory and adaptation of educational institutions of local authorities, other bodies and institutions involved in ensuring the vital activity of the population and business entities to the provisions of Russian legislation. It is this part that is ensured by the actions of collaborators, i.e. persons who commit collaborative acts. The author characterises the forms of propagandistic collaboration behaviour (propaganda of the aggressor State's policy in educational institutions, information activities in cooperation with the aggressor State, dissemination of information on the need to support its actions, etc.) It is proved that militaristic collaborationism is primarily manifested in the form of participation in illegal armed or paramilitary formations of the aggressor state, recruitment and recruitment of participants for them, provision of material resources, assistance to the armed formations of the aggressor state in conducting hostilities against the AFU, etc. It is noted that political collaborationism involves such forms as participation in the work of illegal authorities established in the temporarily occupied territory, participation in bodies conducting illegal elections, referendums, public calls for support for decisions and/or actions of the occupation administration of the aggressor State, voluntary holding of any position in illegal authorities, etc. The main forms of economic, economic, cultural and educational collaborationism are defined. The author concludes that collaboration is a criminal offence of voluntary cooperation of a citizen of Ukraine with representatives of the aggressor country, committed in the form of activity or inactivity in the political-propaganda, economic, cultural and educational spheres, aimed at harming the state sovereignty, territorial integrity and security of Ukraine.

Key words: state security, collaboration, occupation, martial law, collaborator, aggressor state, criminal behaviour.

Постановка проблеми. У процесі окупації Автономної Республіки Крим і частини Донбасу деякі громадяни України підтримували російські сили вторгнення, вчиняючи дії, що сприяли становленню окупаційної влади. Крім створення незаконних збройних формувань, активних дій, спрямованих на спротив представникам законної влади, такі особи діяли в інформаційній сфері, підтримуючи анексію територій, пропагуючи наративи кремля. В українському кримінальному законодавстві не було передбачено норм, за якими можна було б кваліфікувати такі дії. З огляду на історичні події та хронологію окупації РФ території України, перші масштабні вияви злочинної колаборації, зокрема у формі добровільної участі громадян України в організації, проведенні псевдореферендумів, а згодом – незаконних «виборів» на вже окупованій РФ території України, почали ширитися в АР Крим [1, с. 13–15]. Проте «тимчасовість» окупації, сподівання на дипломатичний шлях вирішення питання повернення територій, небажання держави позиціювати як злочинців громадян України, які внаслідок окупації опинилися в безвихідному становищі, призвели до відсутності чіткої позиції законодавця в цьому питанні. Хоча колабораціонізм є певні дії, спрямовані на створення загроз національній безпеці України, державному суверенітету,

територіальній цілісності, конституційному ладу й іншим національним інтересам України, однак поняття «колабораціонізм» протягом тривалого часу не було закріплено в національному законодавстві України. Окупація частини території України внаслідок збройної агресії РФ 2022 року обумовила ситуацію, у якій громадяни України, які мешкали на цих територіях, опинилися під владою окупаційних адміністрацій, армії РФ, воєнізованих формувань чи просто окремих парамілітарних груп, афілійованих з окупаційною владою. Чимало громадян України та юридичних осіб активно сприяли РФ у здійсненні агресивних дій, розгортанні збройного конфлікту проти України, зокрема підтримували збройні формування та окупаційні адміністрації держави-агресора, інші були змушені співпрацювати з окупаційною владою під тиском обставин. Наявне законодавство не охоплювало всіх видів можливої співпраці населення окупованих територій України з представниками держави-агресора, унаслідок чого правоохоронні органи були позбавлені можливості виявляти та розслідувати зазначені дії, залишаючи цей сектор безпеки на розсуд представників спецслужб. Однак поступова легітимізація заходів впливу на осіб, які співпрацювали з окупаційною адміністрацією, представниками держави-агресора, зумовлювала необхідність встановлення чітких

меж дозволеної та забороненої діяльності на окупованих територіях, зокрема шляхом встановлення кримінально-правової заборони певного діяння. Соціальна необхідність актуалізувала доповнення КК України новою статтею, що передбачає кримінальну відповідальність за колабораціонізм. Водночас це спричинило дискусії щодо практичного застосування та співвідношення ст. 111-1 КК України з іншими статтями Особливої частини цього Кодексу. Фактично зміни до кримінального законодавства розширили перелік статей, що передбачають відповідальність за різні форми співпраці з окупаційною владою («колабораційна діяльність» – ст. 111-1 КК України, «пособництво державі-агресору» – ст. 111-2 КК України [2]). Неточності їх формулювання, необхідності відмежування від інших складів злочинів проти основ національної безпеки («державна зрада», «виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України, глорифікація її учасників» [3]) значно ускладнюють їх практичне застосування. З огляду на зазначене, потребує теоретичного обґрунтування виокремлення поняття «колабораційна діяльність» (у контексті ст. 111-1 КК України) і визначення форм її вчинення.

Стан наукових досліджень. Протягом тривалого часу розгоргалася дискусія щодо необхідності доповнення КК України окремою статтею, що передбачала б відповідальність за такі дії. М. Рубашенко стверджує, що стаття про державну зраду охоплює всі вияви злочинної діяльності зазначених осіб [4, с. 329–330]; Є. Письменський обстоює протилежний підхід, акцентуючи на тому, що низка суспільно небезпечних діянь знаходиться поза межами державної зради [5, с. 116–128]. О. І. Букресєв та інші класифікували форми колабораційної діяльності (розглядаючи їх як способи вчинення злочинів) залежно від злочинної мети, визначивши такі способи злочинної колаборації: в інформаційному просторі; спрямована на підтримку окупаційної влади, впроваджені державою-агресором на захоплених територіях, реалізацію її рішень і сприяння незаконній діяльності створених нею органів; спрямована на матеріальну та господарську взаємодію з окупаційною владою, впроваджені державою-агресором на захоплених територіях, і підтримку її збройних формувань; колаборація зі збройними формуваннями держави-агресора з метою участі на їх боці в бойових діях проти України; спрямована на надання представнику держави-агресора необхідної допомоги чи інформації, які можуть бути використані для завдання шкоди охоронюваним законом інтересам [1, с. 29–35]. Т. С. Батраченко визначає колабораціонізм як суспільно-психологічне явище добровільної, зокрема ідейно вмотивованої, співпраці з ворогом у різних соціокультурних сферах життя, результатом якої є підрив національної безпеки України, створення загрози державному суверенітету, територіальній цілісності, конституційному ладу й іншим національним інтересам держави [6, с. 73].

Мета статті – сформулювати дефініцію поняття колабораційної діяльності та визначити її форми.

Основний зміст. Корегування правових норм, які встановлювали кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність, розпочато вже в період повномасштабного вторгнення та було зумовлено наслідками останнього. Насамперед ідеться про експоненційні темпи збільшення кількості випадків саме цих правопорушень та усвідомлення потреби відповідного реагування з боку держави. Зазначена норма кримінального права («колабораційна діяльність» – ст. 111-1 КК України [2]) визначає близько 30 видів карані поведінки, які своєю чергою може бути інтерпретовано залежно від конкретної ситуації, суб'єкта злочину тощо. Зазначене обумовлює необхідність тлумачення кожного із зазначених видів діянь і виокремлення форм колабораційної поведінки.

Слід виокремити такі форми пропагандистської колабораційної поведінки:

- пропаганда політики держави-агресора в закладах освіти шляхом цілеспрямованого й активного поширення спеціально підібраних аргументів, фактів, думок, тверджень та інших інформаційних форм для ідеологічного впливу на суспільну думку та формування у відповідних верств населення, соціальних, національних чи інших груп певних поглядів і переконань [1, с. 134];

- здійснення інформаційної діяльності в співпраці з державою-агресором та/або окупаційною адміністрацією, спрямованої на підтримку держави-агресора та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України. Формально, згідно з п. 3 примітки до ст. 111-1 КК України, здійснення інформаційної діяльності вважають створення, збирання, одержання, зберігання, використання та поширення відповідної інформації [2]. Водночас необхідно врахувати, що держава-агресор зацікавлена в спотвореному поданні інформації про свою діяльність як щодо підстав вторгнення, так і щодо реальної ситуації, приховання воєнних злочинів і злочинів проти людяності, створення атмосфери неминучості поразки, беззмістовності опору тощо [7]. Також слід зазначити, що здійснення пропагандистської діяльності є оцінною категорією. Тому будь-яка специфічна професійна, політична чи громадська діяльність відповідних суб'єктів, що полягає в: інформаційній взаємодії з органами влади, об'єднаннями громадян, юридичними та фізичними особами; створенні й організації доступу до публічної інформації; упорядкуванні інформаційних ресурсів; формуванні інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, засобів зв'язку та засобів інформаційної безпеки, – є формою колабораційної поведінки, якщо вона відповідає двом ознакам: здійснювана в співпраці з державою-агресором та/або її окупаційною адміністрацією, має відповідне спрямування на підтримання держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України [8, с. 17];

- висловлення, зображення, розповсюдження певної інформації (публічні заклики) про: необхідність підтримання дій держави-агресора, її збройних формувань і співпраці з ними;

- публічні заклики до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території у вигляді активного впливу на невизначену кількість людей, тобто усно, з використанням технічних засобів, пристосованих до передавання вербальної інформації (магнітофона, гучномовця тощо);

- публічні заклики до співпраці з державою-агресором – схвалення конкретних ініціатив чи добровільне виконання рішень держави-агресора, запроваджених державою-агресором під виглядом окупаційної адміністрації псевдовладних органів, до складу яких, зокрема, можуть входити громадяни України, за умови, якщо такі рішення та/або дії не спрямовані на виконання державою-агресором обов'язків, передбачених міжнародним гуманітарним правом [1, с. 125];

- публічне заперечення здійснення збройної агресії проти України – виправдання порушень міжнародного гуманітарного права, зокрема міжнародного злочину збройної агресії однієї держави проти іншої суверенної держави, а також інших воєнних злочинів;

- публічне заперечення встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України, здійснюване шляхом відкритого звернення до невизначеного кола осіб, відкритого висловлення особистих думок чи переконань, які полягають у невизнанні окремих фактів чи подій у мережі Інтернет, за допомогою медіа на мітингу, зібранні людей чи інших масових заходах.

Мілітаристський колабораціонізм реалізується в таких формах:

- участь у незаконних збройних (воєнізовані групи, які незаконно мають на озброєнні придатну для вико-

ристання вогнепальну, вибухову чи іншу зброю) чи воєнізованих (які мають організаційну структуру військового типу, а саме: єдиноначальність, підпорядкованість, дисципліну, у яких проводять військову або стройову чи фізичну підготовку) формуваннях держави-агресора, створення та участь у яких не передбачена ні Конституцією, ні будь-яким іншим законом України (а отже, вони не належать до жодного із законних воєнізованих або збройних формувань), які комплектуються в межах тимчасово окупованої території як із мешканців цієї території, так і з інших осіб, які вступають до таких формувань, що полягає в: чергуванні на блокпосту; патрулюванні міста; супроводі автомобілів; перевезенні учасників незаконних формувань, зброї, бойових припасів, військової техніки, продуктів харчування тощо; приготуванні їжі для учасників незаконних формувань; облаштуванні та укріпленні окопів, бліндажів, блокпостів; ремонті військової техніки; проходженні навчання з вогневої підготовки; здійсненні розвідувальних заходів; спостереженні за переміщенням військовослужбовців ЗСУ; вербуванні й наборі учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань; висвітленні в соціальних мережах позитивних аспектів діяльності зазначених формувань (здійснення агітаційних заходів); зупинці транспортних засобів, перевірки документів водія, пасажирів, вантажу; охороні будівель, військової техніки; чищенні зброї; виявленні та залякуванні осіб, які підтримують українську владу; проведенні занять із фізичної, вогневої, бойової та спеціальної підготовки [1, с. 165–166];

– надання збройним формуванням держави-агресора допомоги у веденні бойових дій проти ЗСУ, інших військових і добровільних формувань України у формі дій, які полегшують чи роблять можливими, ефективнішими бойові дії незаконних збройних чи воєнізованих формувань, створених на тимчасово окупованій території, чи збройних формувань держави-агресора; ускладнюють, унеможливають чи знижують ефективність бойових дій ЗСУ та інших військових формувань, але не для виконання безпосередніх бойових завдань, а з метою забезпечення загального бойового потенціалу ворога;

– передання матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, тобто надання наявних у суб'єкта матеріальних ресурсів у незворотне (їжа, боєприпаси) чи постійне (транспортні засоби, обмундирування) користування з переходом права володіння до незаконних збройних чи воєнізованих формувань, створених на тимчасово окупованій території, та/або збройних чи воєнізованих формувань держави-агресора. Переданням матеріальних ресурсів можна вважати також надання права тимчасово користуватися ними [1, с. 139–142].

Політичний колабораціонізм передбачає такі форми:

– участь у виборах (добровільне балотування власної кандидатури), добровільне обрання за результатами цих виборів та обіймання посади в незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території;

– публічні заклики до активних дій з підготовки, розроблення, проведення, забезпечення та оголошення результатів виборів та/або референдумів, із залученням інших осіб як до таких дій, так і до участі в незаконних заходах на тимчасово окупованій території;

– участь в органах, що проводять незаконні вибори, референдумах (виборчих комісіях чи інших аналогічних органах), організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території, інша участь у проведенні виборів, наприклад, як кандидата, спостерігача від кандидата;

– заснування, підготовка, розроблення, проведення, забезпечення планування певного з'їзду, збору, наради, мітингу, походу, демонстрації, пікетування, конференції,

круглого столу (чи в будь-якому іншому поєднанні цих форм заходу), розроблення його програми, запрошення та супроводження його учасників, пошуку й облаштування місця проведення, використання технічних засобів, вчинене із залученням інших осіб як до таких дій, так і до участі в заході (організація заходу політичного характеру);

– виконання завдань, поставлених організатором, агітація, забезпечення певного етапу заходу, надання приміщень, спікерів, аудиторії для його проведення, підтримка голови, участь у дебатах, обстоювання ініціатив, формування пропозицій, резолюцій тощо [9, с. 18], ефективна реалізація порядку денного заходу та досягнення заходом поставленої мети, що полягає у вільному, публічному вираженні політичної позиції осіб, за якого можливе висловлення вимог, прийняття резолюцій, інших звернень [1, с. 157–158], метою яких є поширення ворожих для України закликів, ідей та думок, що може спричинити істотну шкоду національним інтересам України [9, с. 17–18] (проведення заходу політичного характеру);

– публічні заклики до підтримання рішень та/або дій окупаційної адміністрації держави-агресора;

– публічні заклики до співпраці з окупаційною адміністрацією держави-агресора як узгодженої сукупності добровільно вчинюваних громадянином України дій в інтересах та/або спільно з державою-агресором, запровадженими державою-агресором під егідою окупаційної адміністрації псевдовладними органами, до складу яких можуть входити, зокрема, громадяни України, за умови, якщо така співпраця не спрямована на виконання державою-агресором своїх обов'язків, передбачених міжнародним гуманітарним правом [1, с. 126–127];

– добровільне зайняття будь-якої посади (пов'язаної та не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій) в незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території та підрозділах, які функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, і підконтрольних рф самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України [7];

– зайняття посади в незаконних правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території. Оскільки створення окупантом так званих правоохоронних органів на окупованій території може бути використано не для захисту прав громадян, а для здійснення репресій та вибіркового кримінального переслідування населення з метою придушення його можливого спротиву окупації, а також притягнення до кримінальної відповідальності правоохоронців, військовослужбовців (військовополонених) ЗСУ за факт участі у воєнних діях, що буде порушенням норм міжнародного гуманітарного права, що і відбувається на тимчасово окупованій території України [9, с. 37], то формою колабораційної поведінки є обіймання посади в органах, що виконують правоохоронні функції та утворені всупереч передбаченому в Україні порядку, обов'язки за якою передбачають забезпечення правопорядку в суспільстві (прокуратури, поліції, органів безпеки, податкової адміністрації, органів з охорони кордону та митної справи) [10, с. 320]. Зайняття працівником правоохоронних органів (який давав присягу на вірність Україні, а потім порушив її, перейшовши на бік ворога) посади в таких правоохоронних органах, слід розглядати не тільки як форму оперативної значущої поведінки колабораційної діяльності, а й як державну зраду (сукупність відповідної частини ст. 111 та ч. 7 ст. 111-1 КК України) [9, с. 38]. Якщо громадянин України не обіймав посади в державних органах влади України, а після початку тимчасової окупації ворогом частини території України, розпочав співпрацювати з ним, добровільно обійнявши посади в незаконних правоохоронних органах, – формою оперативної значущої поведінки є діяльність, обумовлена

зайняття посади, у формі надання допомоги державі-агресору, її представникам у проведенні підривної діяльності проти України [8, с. 20];

– зайняття посади в незаконних судових органах, створених на тимчасово окупованій території. Оскільки з метою забезпечення вдавненого впорядкування справ і здійснення правосуддя на окупованих територіях держава-агресор може формувати квазісудові органи на кшталт судових органів України чи держави-агресора [1, с. 135], а в судових органах чітко розподілено компетенцію між тими, хто безпосередньо здійснює правосуддя, тобто суддями, й апаратом судів (секретарі судового засідання, помічники судді, судові розпорядники та інші), які забезпечують організаційну складову в діяльності суддів [11, с. 56], то формою оперативної значущої поведінки є обіймання посади в органах, що виконують функції судової влади й утворені всупереч передбаченому в Україні порядку, обов'язки за якою передбачають здійснення діяльності, передбаченої для суддів, народних засідателів і присяжних, а також забезпечення судової діяльності (працівники структур на кшталт судової адміністрації тощо).

Економіко-господарський колабораціонізм реалізується в таких формах:

– провадження господарської діяльності у взаємодії (в інтересах або спільним підприємством України й держави-агресора або під керівництвом громадянина України в складі підприємства держави-агресора чи підприємства, створеного на окупованій території) з державою-агресором і незаконними органами влади, де господарською є діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність і спрямовані на отримання доходу (ст. 3 [12]), тобто будь-яке постачання товару, виконання робіт, надання послуг таким органам влади (окупаційній адміністрації) або державі-агресору, крім видів господарської діяльності, що є необхідними для забезпечення життєдіяльності людей (громадян України) на тимчасово окупованих територіях, а саме: надання комунальних послуг (водо- й електропостачання, водовідведення, постачання природного газу, вивезення сміття), торгівля харчовими продуктами, медикаментами тощо [8, с. 13];

– передання матеріальних ресурсів чи інших активів окупаційній адміністрації держави-агресора як процес зміни власника чи користувача матеріальних ресурсів, а саме: оплатне (збут) чи безоплатне відчуження речі – її продаж,

обмін, дарування, використання як засобу платежу, надання в борг чи в рахунок покриття боргу, для використання тощо; виконання робіт; надання послуг [13, с. 121].

Культурно-просвітницький колабораціонізм передбачає:

– організацію та забезпечення процесу відмови в закладах освіти України від національних стандартів освіти з одночасним чи поступовим переходом на стандарти освіти країни-агресора, а саме забезпечення навчання відповідно до стандартів освіти держави-агресора: розроблення стандартів освіти – вимог до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувача освіти відповідного рівня (початкової, середньої, професійно-технічної, вищої) тощо [14, с. 15] для тимчасово окупованих територій, їх затвердження, забезпечення контролю виконання цих стандартів [1, с. 136–137]; реалізація стандарту освіти держави-агресора – це трансляція контенту, який корисний державі-агресору задля встановлення та утвердження окупаційної частини території України – викладання історії, суспільствознавства й інших предметів, які в програмах містять частини, пов'язані з розумінням певних історичних подій або тлумаченням сучасної соціально-політичної ситуації [7] (здійснення дій, спрямованих на впровадження стандартів освіти держави-агресора в закладах освіти).

Висновки. Колабораційна діяльність становить ланцюг взаємопов'язаних дій, до вчинення яких фактично провокує (схиляє) країна-агресор, використовуючи непрямі важелі впливу. Унаслідок цього поступово особу – громадянина України, який залишився на окупованих територіях, «затягують» до злочинного процесу «приєднання територій до РФ», кожною дією створюючи (забезпечуючи) цей процес. Процес окупації України передбачає дві основні частини: безпосередньо бойові дії щодо захоплення території та адаптації освітнього процесу, діяльності органів місцевої влади, інших органів та установ, які беруть участь у забезпеченні життєдіяльності населення, суб'єктів господарювання до положень російського законодавства. Саме цю частину забезпечують своїми діями колаборанти, тобто особи, які вчиняють колабораційні дії. З огляду на зазначене, колабораційна діяльність – це кримінально каране добровільне співробітництво громадянина України з представниками країни-агресора, вчинюване у формі діяльності або бездіяльності в політико-пропагандистській, економіко-господарській, культурно-просвітницькій сферах, спрямоване на завдання шкоди державному суверенітету, територіальній цілісності та безпеці України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Букреев О. І., Олейников Д. О., Червякова О. В., Швець А. З. Злочинна колаборація в умовах збройної агресії : практичний посібник з крим.-прав. оцінки та розмежування / за заг. ред. В. В. Малука. Київ : Алерта, 2023. 312 с.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України Закон від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. Притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення колабораційної діяльності: аналіз діючого законодавства, практики його застосування та пропозиції щодо зміни законодавства : аналіз. записка. URL: https://zmina.ua/wpcontent/uploads/sites/2/2022/12/zvit_zmina_ukr-2.pdf.
4. Рубашенко М. Кримінальна відповідальність за колабораціонізм за чинним КК України. *Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 12–13 жовт. 2016 р.). Харків : Право, 2016. С. 328–330.
5. Письменський Є. Колабораціонізм у сучасній Україні як кримінально-правова проблема. *Право України*. 2020. № 12. С. 116–128.
6. Батраченко Т. С. Колабораційна діяльність в умовах війни: поняття та кримінальна відповідальність за протиправні дії. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/322/8759/18360-1?inline=1>.
7. Марін О. Колабораційна діяльність: що є кримінально караним. *Academia.edu*. URL: <https://bit.ly/3yq95sP>.
8. Колабораційна діяльність, особливості процесуального керівництва досудовим розслідуванням у кримінальних провадженнях щодо правопорушень, передбачених статтею 111-1 Кримінального кодексу України : метод. рек. / [Т. П. Мороз, М. В. Бурдейна, І. П. Кіселевич та ін.]. Київ, 2024. 99 с.
9. Антонюк Н. Зміни до злочинів проти основ національної безпеки: криміналізація чи диференціація кримінальної відповідальності. *Право України*. 2022. № 11. С. 37–48. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2022-11/pravo_2022_11-s3/.
10. Загинець-Заболотенко З. А. Добровільне зайняття громадянином України посади у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, а також в незаконних судових або правоохоронних органах як форми колабораційної діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 318–324.
11. Антонюк Н. Державна зрада і колабораційна діяльність: питання кримінально-правової кваліфікації. *Слово Національної школи суддів України*. 2021. № 4. (37). С. 56–69.
12. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
13. Корева М. М. Кримінальна відповідальність за колабораційну діяльність у формі передачі матеріальних ресурсів та провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором: проблеми правового регулювання та шляхи вирішення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. № 1. С. 117–123.
14. Методичні рекомендації з питань кримінально-правової кваліфікації, оперативно-розшукової діяльності та кримінального провадження за ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність» / [С. Албул, Т. Волошанівська, А. Марченко та ін.]. Одеса : ОДУВС, 2022. 67 с.